

UO'K: 159.9:62

INJENERLIK PSIXOLOGIYASINING HOZIRGI ZAMON TARAQQIYOTI UCHUN AHAMIYATI

Jo'rayeva Gulbahor Abdug'affor qizi

«Professional ta'lim» kafedrasi assistenti

TIQXMMI-MTU

Maxmurova Mohichexra Yunus qizi

Professional ta'lim

(Qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalashtirish) yo'nalishi

406- guruh talabasi TIQXMMI-MTU

Annotatsiya

Biz uzoq vaqtdan beri maishiy kundalik hayotimiz elementlariga aylangan texnika va texnologiyalar dunyosida yashayapmiz. Odamlar barcha sohalarda faol ravishda ilm-fan, texnika va texnologiyalarni qo'llagan holda o'z imkoniyatlarini oshirib bormoqdalar va bu davr talabiga aylanib bormoqda.

Kalit so'zlar: loyihalash, ergonomika, kompleks, qobiliyat, ko'nikma, idrok, texnogen, texnologiya.

Kirish

Transport, energetika, ishlab chiqarish, ijtimoiy tizimlar odamlarni texnologiya orqali o'z ichiga olgan keng tizimlardir. Texnologiyaning doimiy ravishda murakkablashishi bilan, odam va mashinani yagona tizimga birlashtirish zarurati bilan, faqat aql — idrok nuqtai nazaridan foydalanish yetarli emas, bunda muhandislik bilimlari va ko'nikmalaridan tashqari, ergonomika va injenerlik psixologiyasiga shu jumladan, texnogen muhitni loyihalash xususiyatlarini hisobga olgan holda ilmiy va amaliy kompleks intizomiga tayanish kerak bo'ladi. Psixologik va muhandislik bilimlarining nisbatan yangi paydo bo'lgan ushbu tarmoqlari hozirgi kunda jadal rivojlanib bormoqda.

Injenerlik psixologiyasi-bu ishlab chiqarish va boshqaruv faoliyati davomida insonning texnik vositalar bilan o'zaro aloqada mehnatini psixologik xususiyatlarini o'rganadigan ilmiy soha. Injenerlik psixologiyasini o'rganish natijalari inson-mashina tizimlarida (IMT) inson faoliyatini optimallashtirish, yangi texnik vositalar va texnologiyalarni loyihalashda shuningdek, ergonomikada qo'llaniladi. Ya'ni inson va mashina o'rtasidagi axborot o'zaro ta'siri jarayonlari va vositalarini, shuningdek avtomatlashtirishning texnik vositalarini o'rganadigan psixologiya

sohasi. Uning eng muhim tarkibiy qismlari tezkor ma'lumotlarni idrok etish va qayta ishlash, cheklangan vaqt sharoitida qaror qabul qilish, noto'g'ri harakatlar oqibatida chiqimlarning oshish jarayonlarini o'rganishdir.

Injenerlik psixologiyasining ilmiy va amaliy asoslari XX-asrning birinchi yarmida mehnat psixologiyasi va psixotexnikada asos solingan va yarim asrlik tadqiqotlar va ishlanmalar davomida metodologiya, nazariya va usullar yaratildi, muhim amaliy natijalarga erishildi.

Injenerlik -psixologik loyihalash -an'anaviy (me'moriy-qurilish, muhandislik-texnik, badiiy) va hozirda ishlab chiqilayotgan (tashkiliy-texnologik, ergonomik) loyihalash turlari bilan bir qatorda biror bir ob'ekt holati, uning prototipi yoki prototipini yaratish jarayonlaridan biridir. Ushbu jarayonda loyihalashning turli xil sharoitlarda ishonchli ishlaydigan va ijtimoiy ahamiyatga ega funktsiyalarni bajaradigan avtomatlashtirilgan boshqaruv tizimlarini (inson-mashina tizimlari) yaratishga qaratilgan.

Injenerlik-psixologik loyihalashning asosini injenerlik psixologiyasi sohasidagi nazariy ishlanmalar va empirik tadqiqotlar tashkil etadi. Injenerlik- psixologik loyihalash bilan bir qatorda texnik loyihalash va dizayn (badiiy loyihalash) ajralib turadi. Texnik loyihalash ob'ektning moddiy-texnik tarkibiy qismlarini yaratishga, badiiy dizayn esa ob'ektning estetik sifatini, ya'ni uning iste'mol xususiyatlarini yaratishga qaratilgan. Shu kabi boshqa psixologiya ya'ni, savdo psixologiyasi - jamiyatda tijoratning psixologik sharoitlari

ehtiyojning individual, yoshga oid, jinsga oid xususiyatlarini, xaridorga xizmat ko'rsatishning psixologik omillarini aniqlaydi, modalar psixologiyasi kabi masalalarini ko'radi. Bundan tashqari, tibbiyot psixologiyasi, shifokor faoliyati psixologiyasini, bemor xulq-atvorining psixologik jihatlarini o'rganadi. Shuningdek psixologiyada etnopsixologiya, **oilaviy hayot psixologiyasi**, boshqaruv psixologiyasi, iqtisodiy psixologiya, **shaxs psixologiyasi**, muloqot psixologiyasi, pedagogik **psixologiya, intellekt psixologiyasi**, psixodiagnostika va boshqa ko'plab sohalari mavjud.

Xulosa

Injenerlik psixologiyasi inson mehnat faoliyatining **psixologik xususiyatlarini**, mehnatni ilmiy asosda tashkil qilishining psixologik asoslarini o'rganadi. **Odamning kasb uchun muhim** ahamiyatga ega xususiyatlarini, mehnat malakalarining shakllanishi va taraqqiyoti qonuniyatlarini o'rganish, ishlab chiqarish vositalarining turli

xususiyatlari (rangi, mosligi, joylashishi) ish joyi kabilarning kishiga (mehnatga) ta'sirini o'rganish mehnat psixologiyasining vazifasiga kiradi, bu esa o'z navbatida samarasi yuqori, mahsuldor va shu bilan birga o'z tasdig'ini topgan metodologiya bilan ta'minlanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Davletshin M.T, Tuychieva S.M. Umumiy psixologiya. T.: 2002 y
2. Karimova V.M, Akramova F.A. Psixologiya. Ma'ruzalar matni. –T.: O'qituvchi, 2001.
3. Karimova V.M. Ijtimoiy psixologiya asoslari. –T.: «O'qituvchi», 1998.
4. G'oziev E. Psixologiya. T.: O'qituvchi, 199.
5. Anikeeva N.P. Jamoada ruhiy muhit. T.: O'qituvchi, 1997.
6. Andreeva G.M. Sotsial psixologiya. M.: 2000.
7. Andizova T.M. Boshqaruv muloqoti psixologiyasi.T.:2000.
8. Bodalov A.A. Gapirish odobi. M.: Nauka, 1998.
9. G'oziyev E. Xotira psixologiyasi. T.: 1996.
10. Munavvarov A.Q. Oila psixologiya. –T.: O'qituvchi, 1997.
11. Krilov A. Psixologiya. Darslik. –M.: 1998.
12. Shoumarov G'.B. 1001 savolga psixologiyaning 1001 javobi. T., Mehnat, 2000 y.
13. Leontev A.N. Psixika rivojlanishining muammolari. M.:MDU. 2000.